

Asia: VN/2005/2020

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Lain soveltamisalan laajentaminen (1 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Laki on järjestelmätasolla entisen kaltainen. Se perustuu edelleen valtionosuuksina myönnettäviin käyttökustannuksiin. Sellaisenaan se soveltuu vain osalle toimijoista. Kun lakia tarkastellaan toisen merkittävän julkisen rahoittajan, kunnan, näkökulmasta, ymmärtää pitäytymisen tämänkaltaisessa yksinkertaisessa järjestelmässä, joka selkeästi tukee pysyvyyttä – toivon mukaan myös joustoa.

Tärkeätä onkin jatkossa kehittää myös harkinnanvaraista järjestelmää ja sen rahoitusta, mutta myös esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksen lainsäädäntöä ja OKM:n ja Taiken keskinäistä työnjakoa, jotta lakisääteinen ja harkinnanvarainen järjestelmä olisivat jossain määrin tasa-arvoisessa asemassa.

Laki laajentaa esittävän taiteen käsitteen koskemaan kaikkia mahdollisia elävää aika-tilaista esitystoimintaa. Jos on tarpeen mainita tiettyjä lajityyppejä, niin sitten tulisi systemaattisuuden vuoksi korvata näyttämötaide-käsite teatteritaide-käsitteellä. Perinteisesti näyttämötaide on yläkäsitteenä pitänyt sisällään muita lajityyppejä. Muutosehdotus: Esittävällä taiteella tarkoitetaan tässä laissa yleisölle suunnattua teatteri-, sirkus- ja tanssitaiteen, musiikin ja muuta elävää taiteellista esitystoimintaa, joka tapahtuu ajassa ja tilassa.

Käsitteistöä tulee myös arvioida uudelleen ja tarkentaa ruotsinkielisen lakiesityksen osalta.

Lain tavoite (2 §)

Valitse sopivin

-

Muutosehdotus tai muu kommentti

Ehdotamme seuraavainlaista muotoilua, jossa nousee esiin myös yhdenvertaisuus:

Tämän lain tavoitteena on

- 1) edistää korkeatasoista ammattimaista esittävää taidetta ja väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen
- 2) vahvistaa väestön hyvinvointia sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

Valtionosuuden tavoite (3 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

On tärkeätä, että laki korostaa esittävän taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta nimenomaan taiteellisista lähtökohdista ja valtakunnallisen ja alueellisen saatavuuden ja saavutettavuuden eri väestöryhmille.

Valtionosuuden saamisen edellytykset (4 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

TINFO pitää erittäin tärkeänä, että lakiin kohtaan 8 toimintayksikön edellytyksistä kirjattaisiin seuraava muutos koskien taiteellisia tavoitteita:

8) toimintayksiköllä on monivuotinen taiteellisia tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma.

Valtionosuutta nauttivilta taide- ja kulttuuri-instituutioilta tulee edellyttää toiminnan ja talouden suunnitelmien rinnalla nimenomaan taiteellisten tavoitteiden esittämistä.

4§: alan ammatillista koulutusta saanutta henkilöstö: edellytämme täydennystä taiteellisen koulutuksen saaneesta henkilöstöstä. Ammatillisella koulutuksella tarkoitettaneen myös taiteellista koulutusta, mutta tässä kontekstissa pitäisi vähintäänkin todeta, että toimintayksiköllä tulee olla riittävä määrä alan ammatillista ja taiteellista henkilöstöä, ei siis pelkästään ammatillista.

On tärkeätä, että lakiesityksessä määritellään edellytyksenä – tosin melkoisen väljästi –toimintaa sekä taiteellista toimintaa johtavien ammatilliset pätevyysvaatimukset sekä ammattitaitoinen henkilökunta ylipäätään. Tärkeä on myös lähtökohta, että toiminnan tarkoituksena ei ole tavoitella taloudellista voittoa.

”Riittävät taloudelliset edellytykset” ja toiminnan vakaus – Lakiin ei ole kirjattu kunnan rahoitusosuuden suuruutta, mikä hyvää sinänsä, mutta kun arvioidaan toiminnan vakautta, niin kuinka paljon arvioinnissa tosiasiallisesti tulee vaikuttamaan tuo kunnan rahoitusosuuden suuruus?

Valtionosuuden myöntäminen toistaiseksi tai määräajaksi (5§)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Valtionosuuden perusteeksi vahvistettavan henkilötyövuosien määrän määräytymisen perusteet (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Korotetun valtionosuusprosentin määräytymisen perusteet (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

- o Muutosehdotus tai muu kommentti

Mielestämme taiteellisen toiminnan ja ammattimaisuuden yhtenä takeena olisi ollut myös korotettu taiteilijahenkilötyövuosi.

Se, minkälaiseksi kunkin vos-toimijan tosiasiallinen henkilötyövuosien suuruus muodostuu, on toimijan näkökulmasta hankalasti hahmotettavissa. On varmistettava, että periaatteet tulevat olemaan läpinäkyviä ja lopputulos ennustettava. Sinänsä hyvä, että korotetuilla valtionosuuksilla shoppailu ei ole mahdollista.

Svenska Teatern ja Tampereen Työväen Teatteri –nimisten teattereiden rahoitusasema (6§)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Svenska Teatern ja Tampereen Työväen Teatteri säilyttävät korotetut valtionosuutensa – hyvä niin. Lakiin tulisi kirjata laajennusmahdollisuus: jatkossa voidaan harkita myös kokonaan uuden toimintayksikön ottamista kokonaisuudessaan korotetun valtionosuusprosentin piiriin.

Määräajoin laadittava toimintayksikön rahoitusta koskeva suunnitelma (7 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun ja kestävyuden näkökulmasta on hyvä, että henkilötyövuodet arvioidaan aina kuuden tai kolmen vuoden määräajaksi, jolloin satunnainen kausivaihtelu ei tuo muutoksia.

7§:ssä edellytetään kuuden tai kolmen vuoden suunnitelmaa, josta voidaan poiketa ainoastaan toiminnan supistamisen vuoksi. Esitämme lisäystä, joka koskisin suunnitelmasta poikkeamista myös toiminnan laajentamisen vuoksi.

Hakeminen valtionosuuden piiriin (8 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tämän pykälän on tarkoitus taata järjestelmään liikkuvuutta ja joustavuutta.

Määräajoin tehtävä valtionosuuden edellytysten täyttymisen arviointi (8 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Vos-teattereiden kuuden vuoden välein suoritettavasta arvioinnista ei ole tietoa. Arvioinnin suorittaa Taiteen edistämiskeskus virastona ja antaa lausunnon. Mitä se tarkoittaa ja mitä se edellyttää – ei pelkästään toimijoilta vaan myös Taiteen edistämiskeskukselta? Millä perusteilla tuo arviointi tehdään? Kun vallan saa virasto, niin kuka sen vallan saa?

Päätösten siitä, millä perusteella toimintayksikölle myönnetään 37%:n ja 60%:n henkilötyövuosia, tulee olla läpinäkyviä. Nyt vanhasta laista tuodaan 22§:ssä kustannuspohjaa kasvattavia elementtejä, 35a§:ssä yksikköhintavähennyksiä jne. Jokaisessa yksittäisessä htv-päätöksessä tulee selkeästi sisältää perusteet htv:ille. Toimijoiden tulee ymmärtää, miten lainsäädäntöä toimeenpannaan käytännössä.

Valtionosuusprosentit 37 ja 60 (rahoituslaki 22 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Esittävien taiteiden yksikköhinnat (rahoituslaki 35 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Mikä muuttui tässä prosessissa? Se, että vos-järjestelmä tulee saamaan 10 miljoonan lisärahoituksen. Lakiesitys ja siihen liitetty 10 miljoonan lisärahoitus tarkoittanee, että järjestelmän piiriin on mahdollista hyväksyä uusia tulijoita. Mutta entä jatkossa? Vanhassa järjestelmässä htv:t laahasivat jäljessä ja järjestelmä sementoitui.

Tätä laki tuskin ratkaisee pysyvyyden ja muutoksen ongelmaa. Juuri siksi onkin ensiarvoisen tärkeätä, että kehitetään laaja-alaisesti koko esittävien taiteiden ekosysteemiä ja myös yhdenmukaista arviointia. Taiteen edistämiskeskuksessa jo nyt suoritettava rahoituslain ulkopuolisten toimijoiden arviointi antaa hyvät lähtökohdat vos-toimijoiden arvioinnin kehittämiseksi.

Taiteen rahoitusta tulee kehittää, jotta varmistetaan laadukas toiminnan arviointi. Toteamme myös uudelleen tarpeen arvioida ja kehittää opetus- ja kulttuuriministeriön ja Taiteen edistämiskeskuksen keskinäistä työnjakoa –tämä edellyttäneekin edistämiskeskusta koskevan lain uudistamista.

HTV:iin perustuva järjestelmä ei sovellu kaikille toimijoille, rahoituslain ulkopuolisten toimijoiden asemaa se ei paranna. Siksi onkin erityisen tärkeää huolehtia samanaikaisesti rahoituslain ulkopuolisten toimijoiden toimintaedellytysten kehittämisestä. Kysymys on eri järjestelmien oikeudenmukaisesta ja reilusta rinnakkaisuudesta. Valtionosuustoimijat ja muut toimijat muodostavat yhdessä esittävien taiteiden alan ekosysteemin, jonka toimivuudesta ja kestävyydestä on pidettävä kokonaisuutena huolta.

Kysymys on myös lain hengestä. Mikä on tämän lain henki? Onko se ensisijaisesti turvata pitkäjänteinen institutionaalisen (taidolaitosten) toiminnan ylläpitäminen ja alueellinen saatavuus ja kirjata hyvin väljät tavoitteet ja kriteerit toiminannalle, joka kunnissa on kuntien vapaaehtoinen tehtävä. Tämä laki tuskin kannustaa uudistamiseen. Sellainen sen henki ei ole.

Lain lopulliseen kieliasuun tulee kiinnittää huomiota – myös saavutettavuuden näkökulmasta. Kansalaisten tulee ymmärtää lakitekstejä. Tällaisten tekstien tulisi olla kaikkien ymmärrettävissä, erityisesti koska ne ovat hallinnollisten päätösten ja toimijoiden ratkaisujen pohjana ja niitä hyödynnetään taide- ja kulttuuripoliittisessa keskustelussa ja mediassa. Käytännössä säädökset eivät aina ole helposti ymmärrettäviä.

Muistutamme myös uudelleen lain ensimmäisessä luvussa olevan käsitteistön perusteellisesta tarkastelusta sekä suomen että ruotsin kielellä.

Lakia on valmisteltu tilanteessa ennen korona-kriisiä. Tulevassa koronan jälkeisessä tilanteessa on tärkeää pitää erillään rahoituksen uudistukseen suunnattu rahoitus ja epidemian tuhojen korjaukseen tarkoitettu lisärahoitus. Epidemian tuhojen korjaamiseen suunnattu lisärahoitustarve tulee kattaa lisätalousarviosta.

Helavuori Hanna-Leena
Teatterin tiedotuskeskus ry.